

מסורת הש"ס

(א) כס"י ל"חא, (ב) שנת תת"א, (ג) ס"א ל"ג נפקא ליה קרנא בעיניה דלא הוה ליה הכי ונבערין ערוך קין א' גרס נפקא ליה ופי' קין של גשר ינא בעיניו, (ד) ויקרא יט, (ה) נתא כה די', (ו) רש"י מוחק מן קמ"ל עד ולא היראה לו, (ז) נ"ל לפני ד"ה וקנה, (ח) נ"ל לפני ד"ה טורטנין,

סמל של חג המנוחות

הגהות הב"ח

(א) רשב"ם ד"ה אלא וכו' ומכריע ה"ד ואח"כ מ"ה מאי קמ"ל הא ודאי מה שקונה שוקל לו הא קמ"ל דמקנין:

סמל של חג המנוחות

פי' רשב"ם העקרי

והי **אס שמוע**. כפ' כ' תצוא: מוהי **אס לא שמוע** עד אין עשרים אומיות: **מנין שאין מוחקין במקום שגודשין**. ואפי' מחיל קונה: ואין גודשין **במקום שמוחקין**. ואפילו מחיל מוכר: **ס"ל איפה שלמה ודק**. משמע דלא גרסינן הכא ודק אלא משלמה נפקא לן שזריך שיהא האיפה שלימה שלא יבא לידי רמאות דאס עושין כן שמה יראו אותן אחרים ויאמרו כך המנהג וירמה הלוקח את המוכר או המוכר את הלוקח והא ליכא למימר דכלא מחיל מיירי כרייתא דההוא מלא תעשו עולו^[כ] נפקא שגחל לו את שלו בידים: **ונפחות לו מן הדמים**. תילתא דגודשא תילתא [שנת לה]. דהשתא לא אחי לרמות כיון דפחת לו משקר היולא כולי עלמא ידיעי דבשביל כך פחת לו דאין מנהג בעיר למחוק וכן כשמוסיף יודעין שבשביל כך מוסיף דאין דרך לגדוש: **ס"ל איפה שלמה ודק**. לטפויי אחא ודק מכל מקום דאף זה יכול לבא לידי רמאות דאיכא דחוי במדידה ולא ידע לא כפחת ולא בתוספת. ובספרי^[כ] יליף לכולהו מוצדק שהוא מיותר: **מעיינן**. לשקול עין בעין: **לא יהי בניסך**. ממון. מה טעם משום איפה ואיפה שלוקח בגדולה ומוכר בקטנה. בביתך קרא יתירא קדריש: **אכל אבן שלמה**. ואס בביתך אבן שלמה ודק^[כ] יהיה לך. ממון כדאמרין בעלמא (מה דף ע'): מה יעשה אדם ויתעשר ישא יתן כדאמונה: **ס"ד (לא) יהי לך (בניסך) וגו'**. אכ"ד קמזר וקרא יתירא קא דריש דמאי למיכתב לא יהיה לך אבן ואבן כי אס אבן שלמה ודק: **אגרדמין**. ממונה להלקות ולענוש מעוונות המדות: ואין **מעמידין אגרדמין לשערים**. שלא ימכרו ביוקר. סבכר הוא דאינו צריך דאס זה רוצה למכור ביוקר אותו הצריך למעות יתן כולו ויכלו הלווקחין אכלו וימוכרו זה בזול על כרחו: **נפקא ליה קרנא בעיניה**. ואע"ג דאמרין במסכת שבת (דף קה.) דרבי לטייה כשבא מצבל ותהא ליה קרנא אקנקייה איכא למימר דגרמא ליה הא ואל: **מפני הרמאין**. שממעינן עד שימכור אותו המוכר בזול ואח"כ מוכרינן ביוקר. ל"א מפני הרמאין המוכרים ביוקר ואומרים שהוסיפו במדה או שנתן חטין יפות למעלה

המוכר את הספינה פרק חמישי בבא בתרא פמ.

מוהי אס שמוע. בפרשת והיה כי תצוא: מוהי **אס לא שמוע** עד ואין קונה. חסוב מווי"ו עד ה' כל האלפ"א צית"א דהיינו שמים ועשרים אומיות: **מנין שאין מוחקין במקום שגודשין**. ואפי' מחיל קונה: ואין גודשין **במקום שמוחקין**. ואפילו מחיל מוכר: **ס"ל איפה שלמה ודק**. משמע דלא ודק אלא משלמה נפקא לן שזריך שיהא האיפה שלימה שלא יבא לידי רמאות דאס עושין כן שמה יראו אותן אחרים ויאמרו כך המנהג וירמה הלוקח את המוכר או המוכר את הלוקח והא ליכא למימר דכלא מחיל מיירי כרייתא

¹מוהיה אם שמוע תשמע ועד ²לעברם וקללן בעשרים ושתים ³מוהיה אם לא תשמע עד ואין קונה: מקום שנהגו למוד בגסה כו': (סימן אין מעיינין ואין גודשין באגרדמין ובליטרא שלשה ועשר נפש משקלות ממוחק עבה לא תעשו לא יעשה) ת"ר מנין שאין מוחקין במקום שגודשין ואין גודשין במקום שמוחקין ת"ל ⁴איפה שלמה ומנין שאם אמר הריני מוחק במקום שגודשין ולפחות לו מן הדמים והריני גודש במקום שמוחקין ולהוסיף לו על הדמים שאין שומעין לו ת"ל ⁵איפה שלמה ואיפה להוסיף לו על הדמים שמועין לו מן הדמים ודק אמר רב יהודה מסורא ⁶לא יהיה לך בביתך מה טעם משום איפה ואיפה ⁷לא יהיה לך בכיסך מה טעם משום אבן ואבן אבל אבן שלמה וצדק יהיה לך איפה שלמה וצדק יהיה לך ת"ר ⁸(לא) יהיה לך מלמד שמעמידין אגרדמין למדות ואין מעמידין אגרדמין לשערים דבי נשיאה אוקימו אגרדמין בין למדות בין לשערים א"ל שמואל לקרנא פוק תני להו מעמידין אגרדמין למדות ואין מעמידין אגרדמין לשערים נפק דרש להו במעמידין אגרדמין בין למדות ⁹בין לשערים א"ל מה שמך ¹⁰קרנא תיפוק ליה קרנא בעיניה ¹¹נפקא ליה קרנא בעיניה ואיהו כמאן סבר כי הא דאמר רמי בר חמא א"ר יצחק מעמידין אגרדמין בין למדות בין לשערים מפני הרמאין ת"ר היה מבקש ממנו ליטרא שוקל לו ליטרא חצי ליטרא שוקל לו חצי ליטרא רביע ליטרא שוקל לו רביע ליטרא מאי קמ"ל דמתקנינן מתקלי עד הכי ת"ר היה מבקש ממנו שלשה רבעי ליטרא לא יאמר לו שוקל לי שלשה רבעי ליטרא אחת אחת אלא השוקל ליטרא ומניא רביע ליטרא עם הבשר ת"ר היה מבקש ממנו עשר ליטראין לא יאמר לו שוקל לי אחת וחת והכריע אלא ישוקל לו כולן בבת אחת ונותן הכרע אחד לכולן ת"ר ונפש מאזנים תלויה באויר ג' טפחים וגבוהה מן הארץ שלשה טפחים וקנה ומתנא שלה שנים עשר טפחים וישל צמרים ושל זוגין תלויה באויר שני טפחים וגבוהה מן הארץ שני טפחים וקנה ומתנא שלה מ' טפחים וישל חנווני ושל בעה"ב תלויה באויר טפח וגבוהה מן הארץ טפח וקנה ומתנא שלה ששה טפחים וישל טורטני תלויה באויר שלש אצבעות וגבוהה מן הארץ שלש אצבעות וקנה ומתנא שלה איני יודע ואלא הך קמייתא דמאי

בנין שאין מוחקין במקום שגודשין ואין גודשין במקום שמוחקין ת"ל ¹איפה שלמה ומנין שאם אמר הריני מוחק במקום שגודשין ולפחות לו מן הדמים והריני גודש במקום שמוחקין ולהוסיף לו על הדמים שאין שומעין לו ת"ל ²איפה שלמה ואיפה להוסיף לו על הדמים שמועין לו מן הדמים ודק אמר רב יהודה מסורא ³לא יהיה לך בביתך מה טעם משום איפה ואיפה ⁴לא יהיה לך בכיסך מה טעם משום אבן ואבן אבל אבן שלמה וצדק יהיה לך איפה שלמה וצדק יהיה לך ת"ר ⁵(לא) יהיה לך מלמד שמעמידין אגרדמין למדות ואין מעמידין אגרדמין לשערים דבי נשיאה אוקימו אגרדמין בין למדות בין לשערים א"ל שמואל לקרנא פוק תני להו מעמידין אגרדמין למדות ואין מעמידין אגרדמין לשערים נפק דרש להו במעמידין אגרדמין בין למדות ⁶בין לשערים א"ל מה שמך ⁷קרנא תיפוק ליה קרנא בעיניה ⁸נפקא ליה קרנא בעיניה ואיהו כמאן סבר כי הא דאמר רמי בר חמא א"ר יצחק מעמידין אגרדמין בין למדות בין לשערים מפני הרמאין ת"ר היה מבקש ממנו ליטרא שוקל לו ליטרא חצי ליטרא שוקל לו חצי ליטרא רביע ליטרא שוקל לו רביע ליטרא מאי קמ"ל דמתקנינן מתקלי עד הכי ת"ר היה מבקש ממנו שלשה רבעי ליטרא לא יאמר לו שוקל לי שלשה רבעי ליטרא אחת אחת אלא השוקל ליטרא ומניא רביע ליטרא עם הבשר ת"ר היה מבקש ממנו עשר ליטראין לא יאמר לו שוקל לי אחת וחת והכריע אלא ישוקל לו כולן בבת אחת ונותן הכרע אחד לכולן ת"ר ונפש מאזנים תלויה באויר ג' טפחים וגבוהה מן הארץ שלשה טפחים וקנה ומתנא שלה שנים עשר טפחים וישל צמרים ושל זוגין תלויה באויר שני טפחים וגבוהה מן הארץ שני טפחים וקנה ומתנא שלה מ' טפחים וישל חנווני ושל בעה"ב תלויה באויר טפח וגבוהה מן הארץ טפח וקנה ומתנא שלה ששה טפחים וישל טורטני תלויה באויר שלש אצבעות וגבוהה מן הארץ שלש אצבעות וקנה ומתנא שלה איני יודע ואלא הך קמייתא דמאי **אמר**

ורעות למטה או כל מיני רמאות וכדלשכתן שהיו מעמידים פרהדין שהיו מכין צעלי חנויות והיו אומרים להם מכרו בזול במסכת יומא (דף ט.) (בירושלמי פ"א): **מאי קא שמוע לן**. הא ודאי מה שקונה שוקל לו: הכי גרסינן **דמתני מתקלי עד הכי**. צית דין קדמונים התקינו המדות עד כאן ופחות מכאן שוקלים במטבעות ואס יבא אדם לתקן בפחות אין שומעין לו פן יצואו לרמות ולומר זהו רביע ליטרא. אי נמי מתקני מתקלי בעינין זה ולא שליש ליטרא ולא חמישית ליטרא מפני שמטעין בהן פירושו רבינו חננאל: **לא יאמר לו שקול לי אחס אחס**. כל רביע כפי עצמו שאי אפשר לו שלא יסקול כריות ומפסיד שאי אפשר ללמנא. ואית דמפרש שבביל ההכרעות ולא היא דאס היה יכול למנאם שניהכרעות חד שיעורא הוא דרביע הכרע ליטרא הוא מכריע שהרי ההכרעות הוא טפח מכריע רבע ליטרא שהוא דבר קל ואפילו במדות שנהגין למוד בדקה הני מילי מדות אכל משקלות אין דרך לשקול כי אס הכל צידה במשקל הגדול: **אלא שוקל לו ליטרא**. ונותן ליטרא כזק המאזנים אחד והבשר ורביע ליטרא כזק שניה דהשתא איכא ג' רבעי כשר. ובמקום שאין מכריעין עסקינן דאי מכריעין נמלא נותן לו הכרע של אותו רביע שנותן עם הבשר כחנס ובמקום שמכריעין נותן ג' רבעים בלחת ומניח כשר בשניה: ^(א) ומכריע: ^(ו) **קא שמוע לן דמתקנינן מתקלי עד הכי**. שהתקינו מדת משקל עד כאן ואין המוכר יכול לומר ללוקח לא אשקול לך דבר מועט כזה שאתן לך הכרע בשביל מקח מועט זה אכל בפחות מכאן אין דרך לשקול ולא יתן לו שום הכרע דלא חשיב מקח בפחות. ורבינו שמואל פירש דלא מתקנינן משקלות מועטין דלמא אחי למיטעי בהו ואע"ג דבמדות קטנות אמרינן לקמן [ז.] דלא טעו אינשי שזה חללו מרובה מזה ואיכא היכרא טובא במשקלות טעו ולא נהירא לן: **ונוטן הכרע אחד נטון**. משום דאי אפשר ללמנא ומפסיד המוכר כדפרישית: **נפש של מאזנים**. הוא ברזל החלול שהלשון קבוע בו: **טלויה באויר ג' טפחים**. שיהו ג' טפחים מן הקנה לגג הבית. ובמאזנים גדולות ששוקלין בהן נחשת וברזל עסקינן כדלקמן [ע"ג] שהן תלויות בגג הבית וקבועות שם לפיכך צריך הרחקת שלשה טפחים מן הגג שלא תגע בגג כשיכריעם: **וקנה**. הוא הקנה שהלשון קבוע בלמנעיתו ושתי המיתנות תלוין כדאשוי: **ומיתנא**. הן החבצלים שהכפות תלויות בהן: **י"ב טפחים**. ד' טפחים הקנה וארבעה טפחים כל אחד מן החבצלים התלויות בשני ראשי הקנה אכל אי הוי פחות אין מכריע המאזנים בשביל דבר מועט מתוך שהמשקל מרובה: ^(א) **וגבוה מן הארץ שלשה טפחים**. שלא יגע בקרקע בשעת הכרעה: **למרים**. מוכרי זמר במשקל: **ווגיין**. מוכרי כלי זכוכית: **טורטני**. מאזנים של כסף וזהב וקטנות הן. טורטני הצורף קרוי כן. וכל אחת לפי מה שהן גדולות צריכות להרחיק מן הגג ומן הקרקע לפי ששוקל בהן משקל כדז ומכריע יומר: ^(א) **וגבוה מן הארץ טפח**. דרך צריך להכריע: **שלא אכצעומו**. ואף על גב דאינו יכול להכריע כי אס שלא אכצעות דכי אמרינן [לעיל פ"ח:] דלדין להכריע טפח הני מילי כשר ומיני מאלכל אכל באלו אינו צריך כי אס דבר מועט: **איני יודע**. תנא דכרייתא קאמר ליה: ומתמה תלמודא **ואלא הך קמייתא דמאי**. כיון דקחשיב למרים חוגיין וחזוניס ובעל הבית ואורפי זהב וכסף: (בפירוש זה העמוד יש פירשות נכריות מהסוף ומבולגל והספריס שזות זה אומר ככה זה ככה וכן יש עוד שלש הלכות בפרק זה אשר הם כאלו וכאשר מלאנו בהעמק ישן דפסנו והלכנו אחריו: **דיגרומי**

נפש היינו הלשון אותו צבת שאוחזין בו צריך להיות ארוך ג' טפחים והוא תלוי באויר ולאותו צבת תלוין המאזנים. וצריך להגביה כפות המאזנים ששוקלין בהן מן הארץ ג' טפחים שלא יבעט הכף שבה המשקל לארץ בכח ויחזיר מהרה למעלה ונראה הכף האחר מכריע דיאמר הרי כבר שקל. וקנה היינו הברזל הארוך שתלוין בו הכפות צריך להיות ארוך י"ב טפחים: ומיתנא. היינו הרוצעות שתולין בהן הכפות: י"ב טפחים. ושל חנוני ושל בעל הבית שמוכיין בהן חפצים: טורטני. משקלות ששוקלין בהן כסף כזהב: אלא הך קמייתא דקאמר של חנוני ושל בעה"ב דמאי. כלומר מה ששוקלין בהן:

עין משפט נר מצוה

קבה א מיי פ"ח מהל' גנינה הלכה טז סגנו עשין עכ טושי"ע חז"מ סי' נלא אפ"ה ח:

קבו ב מיי שס ה' כ טושי"ע שס סי':

קבו ג מיי שס טושי"ע שס סי':

קבה ד טושי"ע שס ס"ט: קבב ה ו מיי שס ה' טו יט טושי"ע שס סעף יד':

קל ז ח ט י מיי שס הלכה ח ט י טושי"ע שס סעף יג':

סמל של חג המנוחות

תורה אור השלם

1 והיה אם שמוע תשמע בקול יי אלהיך לשמור לעצות את כל מצותיו אשר אנכי מצוך יהיו ונתקן יי אלהיך עליו על כל גוי ארצו: דברים כח א

2 ולא חסור מקל הדברים אשר אנכי מצוה אתכם יהיו ימין ותמאול ללכת אחרי אלהים אתרים לעבדם: דברים כח ד

3 והיה אם לא תשמע בקול יי אלהיך לשמור לעשות את כל מצותיו ותקוני אשר אנכי מצוך עליך כל הקלות האלה ותשיגו: דברים כח טו

4 והשיבך יי מצריך באניות בדרך אשר אמרתי לך אף הוסיף עוד לראתה והתמכרתם שם לאבידך לעבדים ולשפחות ואין קנה: דברים כח טז

5 אבן שלמה וצדק יהיה לך איפה שלמה וצדק יהיה לך למען יאריכו ימיו על הארץ אשר יי אלהיך נתן לך: דברים כח טז

6 לא יתנה לך בביתך איפה ואיפה גדולה וקטנה: דברים כח יז

סמל של חג המנוחות

רבינו גרשום

אומיות מן י ועד מ"ס: וקללן ככ"ב מוהיה ועד ואין קונה מן י ועד סוף א"ב וחזרו חלילה עד ה' היינו כ"ב וקנה ואלא היה מתקן במקום שגודש ומכרו בדימי גודש היה עין למכור: ומנין שאם אמר הריני גודש במקום וכו' ת"ל איפה שלמה וצדק. כשאר בני המקום שלא ישנן: שאין בני המקום שלא משקל: לא יהיה לך בביתך. ליטול שום ממון מה טעם משום אותו עין שהיה לו איפה ואיפה ואבן ואבן אבל אם יהיה לישראל אבן שלמה וצדק יהיה לו בביתו כל טוב: יהיה להאי דרשא ודא מעמידין בית דין אגרדמים ממונה שוטר למדות שרעיין שהיו כולן ישרות. ולא לשערים שכל אדם יש לו רשות להוקיר תבואתו אם יפה הוא בשל חבירו וכל כך שלא יעטע המדה: מפני הרמאין. שלא יעיר רעה ביפה וימכרנה ביוקר כיפת אלא היפה ימכור ביפה והרעה ברעה: דרד הכי. עד רביעי: מתקנינן מתקלי. (לאוכלי נשפת). לפחות אין צורך משקל לפני אומר: שקול לי ג' רבעים ליטרא כל אחת לבד. מפני ההכרעות אלא שוקל לו במשקל הליטרא ונניח משקל רביעי ליטרא עם הבשר הרי ג' רביעי בשר שוקלין ביחד: נפש של מדינים. גדולה ששוקלין בה דבר גדול כמו נחשת וברזל.

נפש היינו הלשון אותו צבת שאוחזין בו צריך להיות ארוך ג' טפחים והוא תלוי באויר ולאותו צבת תלוין המאזנים. וצריך להגביה כפות המאזנים ששוקלין בהן מן הארץ ג' טפחים שלא יבעט הכף שבה המשקל לארץ בכח ויחזיר מהרה למעלה ונראה הכף האחר מכריע דיאמר הרי כבר שקל. וקנה היינו הברזל הארוך שתלוין בו הכפות צריך להיות ארוך י"ב טפחים: ומיתנא. היינו הרוצעות שתולין בהן הכפות: י"ב טפחים. ושל חנוני ושל בעל הבית שמוכיין בהן חפצים: טורטני. משקלות ששוקלין בהן כסף כזהב: אלא הך קמייתא דקאמר של חנוני ושל בעה"ב דמאי. כלומר מה ששוקלין בהן:

הס נאמר נחשת וברזל:

אומן צידה או בעמוד וכן קבועין ותלוין לשם זכרון שתהא המיתנת שהיא תלויה בהם ארכה שלשה טפחים דה"ל תלוי באויר שלשה טפחים אכל כשהחל קצר יכול להטות המאזנים אילך ואילך. א"י לך תלוי באויר שלשה טפחים שלא יגע בגג של מעלה: **וגבוה מן הארץ**. כפות המאזנים מן יגע בקרקע. הכל לפי מה שהמאזנים גדולות וז מוז צריך הרחקת יתירה שהרי מכריעים למעלה ולמטה רכזה מתוך שמייתנת של כך ארכה: **וקנה**. הוא שיש לו שתי מיתנות ששני כפות מאזנים תלוין זו והשולן קבוע תלמעה בלמנעיתן: **ומיתנא**. שהיה תלוי בו: **שנים עשר**. אכל אי הוי פחות אין מכריעין המאזנים בשביל דבר מועט מתוך שמשקל מרובה: **למרים**. מוכרי מר ששקל (י"ג במשקל): **וגיין**. עשר כל זכוכית ואין שוקלין הרבה ביחד כלעיל: **טורטני**. הצורף קרוי כן שאומנתו לשקול כסף וזהב וקטנות כן: **איני יודע**. תנא דכרייתא קאמר ליה: ומתמה תלמודא **ואלא הך קמייתא דמאי**. כיון דחשיב על למרים כ"ח דחשיב על למרים ושל זוגים ושל חנוונים ושל כסף וזהב הך קמייתא דקמי רישא נפש מאזנים כ"י מה שוקלין זו: **דטורטני**.